

خيرپور ۾ پاڻي نڪال سرشتي جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي

سند فلد ايمرجينسي ري-هيبيليٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي)- اضافي ماليات
آپاشي کاتو، حڪومت سندھ

INFOTECH SOLUTIONS & CONSULTANTS

ايگزيڪيٽو خلاصو

سند فلد ايمرجنسي ري-هيبلٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي)- اضافي ماليات جو مقصد ٻوڏ کان بچاءُ واري نظام کي مضبوط بنائڻ، آبپاشي ۽ ساڄي ڪپ واري زمين جي سطح تي پاڻيءَ جي نيڪال واري سرشتي ۾ بهتري آڻڻ آهي. انهيءَ کان علاوه، هي منصوبو اوچتي ٻوڏ سبب ايندڙ تباهيءَ کي گهٽائڻ لاءِ ننڍا نوان ڊيم/بچاءُ بند ٺاهڻ وارن ڪمن ۾ به شامل آهي. اميد ٿي ڪجي ته هي منصوبو 12000000 ماڻهن جي آبادي، 1810000 گهرن ۽ 3770000 ايڪڙ پوک کي طوفاني برساتن کان بچائيندو.

هي منصوبو ٽن مکيه جرن تي مشتمل آهي: (جزو 1) بنيادي ڍانچي کي ٻيهر بحال ڪرڻ (جزو 2) قدرتي آفتن جو مقابلو ڪرڻ ۽ فني مدد لاءِ ادارن کي مضبوط بنائڻ (جزو 3) منصوبي جو انتظام ۽ انهيءَ تي عملدرآمد جو خرچ.

ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو (اي ايس ايم پي) ماحولياتي ۽ سماجي اثرن ۽ انهن اثرن کي گهٽائڻ لاءِ نيڪال سرشتي جي بنيادي ڍانچي کي ٻيهر بحال ڪرڻ يعني جزي-1 جي ترجماني ڪري ٿو. هن دستاويز ۾ ضلع خيرپور جي اسڪيمن تي تيان ڏنو ويو آهي يعني، ڪوٽ ڏجي نيڪال نالي جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي، وليداد نيڪال نالي جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي، وليداد آر نيڪال نالي جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي، وليداد ايل نيڪال نالي جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي، ڏيپار جا نيڪال نالي (ڏکڻ سينار جا نيڪال نالي) جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي، گندرو مائٽر انڊر پاس جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي، سنهڙو واھ انڊر پاس جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي.

ماحولياتي ۽ سماجي ڇنڊڇاڻ جي طئه ٿيل شروعاتي معيار موجب، منصوبي تي عملدرآمد ٿيڻ سان گهٽ درجي جا ۽ وچٿرا ماحولياتي ۽ سماجي اثر پئجي سگهن ٿا. امڪان آهي ته اهي خدشا عارضي رهندا، انهن جي تلافي ڪري سگهجي ۽ پروجيڪٽ واري ايراضيءَ تي انهن جا اثر بگهي عرصي تائين نه رهندا.

ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) کي عالمي بئنڪ جي تحفظ ۽ سلامتي واري ٽيم جي صلاح سان اهڙي طرح تيار ڪيو ويو آهي جو ذيلي پروجيڪٽ ۾ گهٽ نوعيت جي خدشن جو تدارڪ ڪري سگهجي. بحالي ۽ مرمت جا تجويز ڪيل ڪم شيبڊول 2 ۽ سند ماحولياتي تحفظ واري اٿارٽي (اي پي اي)،

ماحولياتي جانچ پڙتال

واري اٿارٽي (آءِ اي اي) / ماحولياتي اثرات جي چڪاس اٿارٽي (اي آءِ اي) جي نظرثاني شده قانون 2021 جي دائري ۾ اچن ٿا. تنهنڪري ابتدائي ماحولياتي جانچ پڙتال (آءِ اي اي) جوڙي، 'ڪوبه اعتراض ناهي' يا اين او سي وٺڻ لاءِ، 29 نومبر 2024 تي سنڌ ماحولياتي تحفظ واري اٿارٽي (اي پي اي) کي پيش ڪئي وئي آهي.

ذيلي پروجيڪٽ ايراضيءَ جو ماحولياتي ۽ سماجي بيس لائين، مٿاهين سطح ۽ زير زمين پاڻيءَ جي معيار سان گڏوگڏ آسپاس جي فضا ۽ گوڙ گهمسان جي سطح جي تجزيي سان طئه ڪيو ويو. ماحولياتي معيار کي چڪاسڻ واري بيس لائين جي انگن اکرن مان ظاهر ٿئي ٿو ته اها پيمائش سنڌ اينوائرنمينٽل ڪوائٽي اسٽنڊرڊس (ايس اي ڪيو) جي طئه ڪيل حدن اندر آهي. پر وليداد نيڪال نالي وٽ مٿاڇري واري پاڻيءَ جي معيار مان مجموعي سختي، پاڻيءَ ۾ حل ٿيل مختلف ذرڙن (تي ڊي ايس)، ڪلورائيڊ، فلورائيڊ ۽ مجموعي ڪالي فارم بيڪٽريا جي مٿاهين سطح نظر آئي آهي. ساڳي ريت، سنهڙو واه انڊرپاس وٽ پاڻيءَ ۾ حل ٿيل مختلف ذرڙن (تي ڊي ايس) ۽ ڪلورائيڊ جي حد کان وڌيڪ سطح آهي. انهي سان گڏ، ڏييارجا نيڪال نالي، وليداد آر نيڪال نالي ۽ ڪوٽ ڏجي نيڪال نالي وٽ مجموعي ڪالي فارم بيڪٽريا جي حد کان مٿي سطح نظر آئي. ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضيءَ ۾ مقامي يا خطري ۾ پيل نباتات جي ڪنهن به قسم کي بند ناهي ڪيو ويو. هي علائقا جهنگلي جانورن جي ڪنهن پناهگاه يا محفوظ قرار ڏنل علائقن جي ڀرسان ناهن.

ذيلي پروجيڪٽ جي مختلف علائقن مان زميني نمونا وٺڻ جو ڪم، سنڌ جي ماحولياتي تحفظ واري اٿارٽي (سيپا) کان منظور شده ميسرس ڊڪام پاڪستان

ليبارٽري ڪيو. سنڌ اينوائرنمينٽل ڪوائٽي اسٽنڊرڊ 2016 (ايس اي ڪيو ايس) مطابق انهن گڏ ٿيل نمونن جي چڪاس ڪئي وئي.

ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضيءَ 2 اي واري حصي ۾ اچي ٿي. انهيءَ زمين جي زلزلي جنبش پيمائش (پي جي اي) 0.08 کان وٺي 0.16 جي تائين آهي. هتان جو گرمي پد اپريل، مئي ۽ جون جي مهينن ۾ 44 سيلسيس تائين پهچي وڃي ٿو. ذيلي منصوبي جي هن سائيٽ ۾ برساتن پوڻ جي سالياني سراسري ماپ 0.03 کان 1.96 انچ آهي.

هن منصوبي جي مقرر ڪيل علائقي ۾ سماجي بيس لائين جوڙڻ لاءِ ايڪيه ڳوٺن ۽ آبادين ۾ سروي ڪيا ويا ۽ صلاحون ورتيون ويون. ڳوٺن جي چونڊ انهي بنياد تي ڪئي وئي ته حڪمت عملي جي حوالي سان اهي منصوبي جي اثر نفوذ واري راهداري کي ڪيترا ويجهو آهن ۽ ذيلي پروجيڪٽ تي انهن جا ڪهڙا سڌا اثر پوندا. ڳوٺن جي

نمائندن ۽ ٻين مڪيه

شراڪت دارن، هنن قدامت جي حوالي سان سنڌ جي آبپاشي کاتي جي سرگرم ڪردار جي گهڻي تعريف ڪئي. ڳوٺاڻن مطابق، کين پوري اميد آهي ته تجويز ڪيل ذيلي منصوبن تي عملدرآمد سان سندن گهرن جو بچاءُ ٿيندو، روزي روٽي ۽ آمدني جي وسيلن جي حفاظت ٿيندي، لڏپلاڻ جو خطرو گهٽجي ويندو ۽ اهڙي ريت، سندن غربت ۾ گهٽتائي ايندي.

ذيلي پروجيڪٽ جي چنڊچاڻ، ماحولياتي ۽ سماجي معاملن جو تدارڪ ڪرڻ لاءِ هڪڙي فهرست وسيلي عمل ۾ آندي وئي. انفرادي فهرستون ڀرڻ لاءِ زميني سروي ڪيا ويا. انهن سروين دوران جيڪي به ماحولياتي ۽ سماجي خدشا قلمبند ٿيا، ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) جي تياري دوران تن تي غور ڪيو ويو. بحالي ۽ مرمت جا وڏا ڪم، ڪُل ايراضيءَ تائين محدود رهندا. انهي علائقي اندر عوامي استعمال جي ڪنهن عمارت يا ڪاروباري سرگرمين جو ڪو وجود ناهي ڏٺو ويو.

اڻ سڌي طرح ناڪاري اثرن جو ڪاڻو تجويز ڪيل سرگرمين جي وچ واري هنڌ 250 فوٽن تي لڳايو ويو. ذيلي پروجيڪٽ ويجهو قديم آثارن جي ڪا به جاءِ، تهذيب ۽ تمدن سان تعلق رکندڙ مادي اثاڻا يا قبرستان نظر نه آيا جن جو اڏاوتي ڪمن جي نتيجي ۾ متاثر ٿيڻ جو امڪان هجي. اڏاوت واري مرحلي ۾ سماجي طور حساس جايون جهڙوڪ: مسجدون، اسڪول، بنيادي صحت مرڪز ۽ قبرستان وغيره اڻ سڌي طرح متاثر ٿيڻ جو امڪان آهي پر اهو اثر عارضي هوندو ۽ (نقصان گهٽائيندڙ تدبيرون اختيار ڪرڻ سان) انهن جي تلافي ٿي سگهي ٿي.

اڏاوتي ڪمن ۾ آساني پيدا ڪرڻ لاءِ، ڪي به ٻڌايل وڻ نه هڻايا ويندا. آءِ يو سي اين جي فهرست مطابق انهن مان ڪوبه وڻ اهڙو ناهي جنهن کي ختم ٿيڻ جو خطرو هجي. تعميراتي ڪم کي سولو بنائڻ لاءِ، تعميراتي ڪمن جو ٺيڪيدار، اڏاوتي ڪم شروع ٿيڻ کان اڳ وڻن جي تفصيلي فهرست تيار ڪندو. زميني سروي دوران ذيلي پروجيڪٽ واري علائقي ۾ ڪي به تحفظ ڏنل ٻيلا يا ڪنهن مخصوص نباتات جو ڪوبه خطري ۾ پيل قسم نه ڏٺو ويو.

اڏاوتي ڪم ڪندڙ مزدورن جي پيشي سان لاڳاپيل صحت ۽ حفاظت کي يقيني بنائڻ لاءِ هڪ جامع طريقي ڪار تيار ڪيو ويو آهي. انهيءَ ۾ بيمارين ۽ حادثن کان بچڻ لاءِ

مستقل چڪاس، مزدورن

۽ ڳوٺاڻن کي صحت-صفائي جي ڄاڻ ڏيڻ، صفائي سٿرائي لاءِ قدم کڻڻ، هنگامي بنيادن تي ترٽ سھانئا جي طريقن تي عمل ڪرڻ، صفائي جون گھربل سھولتون ڏيڻ، پيئڻ جو صاف پاڻي ۽ مزدورن لاءِ گند جي دٻن جي فراھمي شامل آھن. ھي سمورا ڪم سنڌ فلڊ ايمرجنسي ري-ھيبيليٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي) لاءِ خاص طور تيار ڪيل ليبر مئنجمنٽ پراسيجر مطابق ۽ بغير ڪنھن رڪاوٽ جي انھي پروسيجر سان ڳنڍيل آھن.

سنڌ فلڊ ايمرجنسي ري-ھيبيليٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي) توڙي موجوده مراحوڻيائي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) تي عملدرآمد لاءِ، عملدرآمد وارو شعبو يا پروجيڪٽ ايمپليمينٽيشن يونٽ (پي آءِ يو) سنڌ جو آبپاشي کاتو ذميوار ھوندو جنھن جو سربراھ پراجيڪٽ ڊائريڪٽر آھي. پروجيڪٽ ايمپليمينٽيشن يونٽ (پي آءِ يو) ڪنسٽرڪشن سپروائيزر ڪنسلٽنٽ (سي ايس سي) جون خدمتون به حاصل ڪيون آھن جيڪو اڏاوتي ڪمن جي نگرانيءَ لاءِ ذميوار ھوندو. انھي کان علاوه، اڏاوتي ڪمن جو ٺيڪيدار، نقصان کي گھٽ ڪرڻ وارا قدم سرانجام ڏيڻ ۽ موجوده اي ايس ايم پي ۾ واضح ڪيل ٻين ضرورتن جي پورائي لاءِ مراحوڻيائي، سماجي، صحت ۽ تحفظ جو/ ليبر آفيسر مقرر ڪندو.

مراحوڻيائي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) تي عملدرآمد لاءِ -
30807000/ رپين جي ڌار بجيٽ رکي وئي آھي.